

УДК 911.3

Бейдик О.О., Сировець С.Ю.

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА АДРІАТИЧНОГО ТУРИСТСЬКОГО МЕЗОРАЙОНУ ТА ГРЕЦІЇ

Проведено порівняльну характеристику Адріатичного туристського мезорайону та Греції, запропоновано геополітично акцентовану країнознавчу характеристику території та принципову моніторингову структурно-логічну модель оцінки чинників розвитку рекреаційно-туристських комплексів.

Ключові слова: об'єкти Всесвітнього надбання, специфіка ресурсно-туристського простору, геополітичні перспективи, структурно-логічна модель, чинники розвитку рекреації.

Проведена сравнительная характеристика Адриатического туристского мезорайона и Греции, предложено геополитически акцентированную страноведческую характеристику территории и принципиальную мониторинговую структурно-логическую модель оценки факторов развития рекреационно-туристских комплексов.

Ключевые слова: объекты Всемирного наследия, специфика ресурсно-туристского пространства, геополитические перспективы, структурно-логическая модель, факторы развития рекреации.

The comparative characteristics of the Adriatic tourist mezoarea and Greece, requested heopolitic regional geographic characteristics of the territory and monitoring fundamental structural and logical model for evaluating factors of recreational and tourist complexes.

Key words: World Heritage sites, specific resource and tourism space, geopolitical perspective, structural and logical model, factors of recreation.

Постановка та актуальність проблеми. Зважаючи на те, що країнознавчий аналіз території проводиться в контексті світосистемного підходу, він передбачає висвітлення суспільно-політичних, економіко-географічних, геополітичних та інших питань життєдіяльності країни або інтеграції країн. Ця публікація продовжує фрагментарну характеристику таксонів (мезорайонів), які складають сітку туристського районування світу за П.М. Зачиняєвим – М.С. Фальковичем (1972). Країни колишньої Югославії (країни Адріатики) та Греція – це золотий фонд світової рекреації та туризму, а туризм для Балканських країн – це курка, яка несе золоті яйця. Навіть зараз, у період певного занепаду туриндустрії та суспільно-політичних і економічних потрясінь (Греція, Сербія, Албанія), цей регіон залишається одним з конкурентоспроможних та привабливих на

європейській та світовій арені. Відомі різні схеми країнознавчої характеристики території. Втім, і вони з плином часу трансформуються та модифікуються (фундаментальні країнознавчі дослідження французького вченого Елізе Реклю, схеми країнознавчої характеристики П.М. Зачиняєва – М.С. Фальковича, Миколи Баранського, Володимира Максаковського, Віктора Юрківського, Івана Дахна, дорожні враження чеських та словацьких дослідників Зікмунда і Ганзелки, Рібара і Гейми, країнознавчі репортажі з конфліктних, кризових і «гарячих» точок планети Володимира Дунаєва, Валентина Зоріна, Олександра Каверзньєва, Андрія Цаплієнка).

Мета статті – розвиток уявлень про країнознавчу характеристику території (країна, мезорайон, вузол, комплекс) на прикладі порівняльної характеристики рекреаційно-туристських мезорайонів Європейського макрорайону.

Виклад основного матеріалу. Зважаючи на те, що геополітична ситуація є вирішальним чинником, який визначає туристську політику держави, характер туристських потоків та надходжень від туризму, нижче наведено геополітично акцентовану структуру характеристики мезорайону, стислу і спрощену характеристику двох ключових мезорайонів Південної Європи та моніторингову структурно-логічну модель оцінки чинників розвитку рекреаційно-туристського вузла (рис.1,2):

- туристсько-географічна (країнознавча) характеристика мезорайону:
  - 1) *склад території* (вказується загальна площа та загальна чисельність населення);
  - 2) *розташування* (розглядається 6 варіантів розташування: 1) приморське (приморсько-приокеанічне, приокеанічне); 2) внутрішньоматерикове; 3) приморсько-внутрішньоматерикове (приокеанічно-внутрішньоматерикове); 4) приморсько-внутрішньоматериково-острівне (приокеанічно-внутрішньоматериково-острівне); 5) приморсько-острівне (приокеанічно-острівне); 6) острівне;
  - 3) *коефіцієнт колоподібності*;
  - 4) *тип регіонального ринку* (країни-генератори або країни-донори та країни-рецепієнти), *сальдо туристського балансу, турпотоки* (напрями в'їзду–виїзду, види транспорту; вказується тип туристського ринку, види транспорту, якими прибуває основний потік туристів, сезонність туристських прибуттів);
  - 5) *специфіка ресурсно-туристського простору*;
  - 6) *рекреаційні комплекси* (база розміщення; об'єкти Всесвітнього надбання, опорні ланки ресурсно-рекреаційного каркасу, культурно-інформаційні системи);
  - 7) *геополітичні перспективи* (а) перспективи вступу (або виходу) до військово-політичних, економічних, релігійних та інших блоків (угруповань, союзів тощо); б) перспективи об'єднання (чи роз'єднання держави); в) перспективи зміни типу кордонів (характеристика кордонів); г) перспективи будівництва життєво важливих для держави

транспортних комунікацій або зміна якості (або технічних характеристик) вже існуючих; д) розміщення (організація) нових авто-, аеропортів або зміна якості (технічних характеристик) вже існуючих);

8) *туристська політика;*

9) *основні суспільно-політичні та екологічні проблеми.*

- спрощена характеристика ключових мезорайонів Європи:

Адріатичний туристський мезорайон. Склад території: Сербія (4 об'єкти ЮНЕСКО), Чорногорія (2 об'єкти ЮНЕСКО), Македонія (1 об'єкт ЮНЕСКО), Хорватія (7 об'єкти ЮНЕСКО), Словенія (2 об'єкти ЮНЕСКО), Боснія і Герцеговина (2 об'єкти ЮНЕСКО), Албанія (2 об'єкти ЮНЕСКО). Загальна кількість об'єктів ЮНЕСКО – 20. Розташування приморсько-внутрішньоматерикове; узбережжя Адріатичного моря. Єдиний туристський район Європи з європейськими ісламськими країнами (Албанія, частково – Боснія і Герцеговина та Косово). Територія несе відбиток панування 5-ти імперій (Римської, Візантійської, Османської, Австро-Угорської, III Рейху). Наявність унікальних міст-музеїв просто неба та архітектурно-історичних центрів, розташованих на узбережжі Ядрану: Дубровник (один з найвідоміших об'єктів Всесвітньої спадщини), Спліт, Котор (місто та бухта – один з найвідоміших об'єктів Всесвітньої спадщини), Корчула, Пула, Рієка, Любляна, Бар, Улцинь, Будва, Херцегнові, Бечічі, Светі-Стефан, Цетинье. Регіон-реципієнт (задовольняючий туристський попит): переважає експорт вражень і послуг, позитивне сальдо туристського балансу. Більшість туристів прибуває автотранспортом, значну роль відіграють залізничний і морський транспорт – останній набув розвитку у Хорватії. Популярні яхтинг (один із найбільших в Європі флот вітрильників і яхт), дайвінг. Численні острови (лише Хорватії належить 1185 островів), що використовуються у рекреаційному, екологічному, природоохоронному напрямках. Грандіозний каньйон р. Тара (Чорногорія) (один з найвідоміших природних об'єктів Всесвітньої спадщини). Диспропорція та контрастність у рівні розвитку туристської серед держав району: Хорватія, Словенія – представники «високої» рекреації із значною часткою інновацій у туризмі, а Македонія, Боснія і Герцеговина, Албанія ще не досягли відповідного рівня внаслідок невирішених суспільно-економічних проблем.

Туристський мезорайон Греція. Розташування приморське. Античні міста та унікальні історичні центри Афіни, Марафон, Дельфи, Салоніки, Пірей, Патри, о. Керкіра, о. Крит, о. Родос, о. Кос. Святині християнства – комплекс монастирів на горі Афон. Місця колишнього існування двох із семи чудес світу (Колос Родоський, Статуя Зевса в Олімпії). У списку об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО – 17 об'єктів (15 культурних об'єктів, 2 змішаних об'єкти, Афінський акрополь, входить до списку об'єктів, що знаходяться під загрозою). Понад 1400 островів в Егейському та Іонічному морях (близько 170 заселені).

Острів Лесбос (Греція) – один із центрів старогрецької культури, розташований у північно-східній частині Егейського моря, поблизу

побережжя півострова Мала Азія (населення близько 100 тис. чол) (рис.1,2). Площа 1636 км² – третій за величиною грецький острів і сьомий за величиною в середземноморському басейні. Пагорби і гори висотою до 967 м (гора Олімбос), багато зручних бухт, термальні джерела, середземноморські чагарники, ліси, маслини (понад 900 тисяч дерев), вирощування цитрусових, тютюну. Розвинене рибальство, розробки мармуру.

Рис.1. Острів Лесбос – один з найбільших середземноморських центрів острівного туризму

Регіон-реципієнт (задовольняючий туристський попит): переважає експорт вражень і послуг, позитивне сальдо туристського балансу. У туристських перевезеннях задіяні всі види транспорту.

- моніторингова структурно-логічна модель оцінки чинників розвитку рекреаційно-туристського вузла (рис.2):

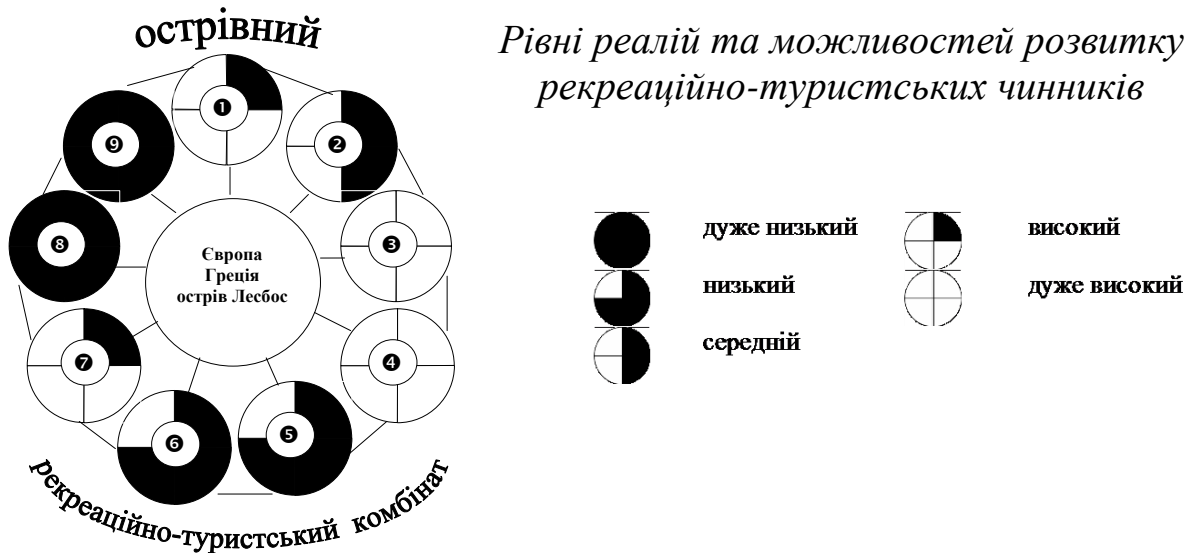

Рис. 2. Принципова моніторингова структурно-логічна модель оцінки чинників розвитку рекреаційно-туристського комплексу (на прикладі мезорайону Греція Європейського макрорайону)

Умовні позначення:

Чинники розвитку рекреації:

- ❶ – використання ГПП (геополітичне положення)
- ❷ – безпека
- ❸ – клімат

- ④ – акваторія
- ⑤ – рельєф
- ⑥ – ГРТ (грунти–рослини–тварини)
- ⑦ – АІК (архітектурно–історичні комплекси)
- ⑧ – ТПЗ (транспорт–послуги–зручності)
- ⑨ – деструкції

Число 9, яке віддзеркалює кількість позицій за якими характеризується мезорайон та вузол (комплекс), зайвий раз підкреслює категорію оптимальності, виступає символом вічної матерії. з якою воно (число 9) пов'язується (кількість планет сонячної системи, кількість сфер (небес) рая, кількість муз, кількість життів у кішки, кількість гостей, яких запрошують до оселі тощо).

Висновки та пропозиції:

- Україна, як слов'янська держава Середземноморського басейну (якій притаманні якісні чинники подібності з південноєвропейськими мезорайонами), здатна посилити туристський взаємобмін з Грецією та країнами Адріатики. Додатковим важелем в цьому напрямі може виступати наявність в країнах цих мезорайонів української діаспори;

- Україна (6 об'єктів Всесвітнього надбання) може використати значний досвід Греції (17 об'єктів Всесвітнього надбання) та Адріатичного регіону (20 об'єктів Всесвітнього надбання) в просуванні об'єктів культурної та природної спадщини до рівня Всесвітнього надбання, а при отриманні цього статусу – в реалізації заходів щодо його збереження;

- плідним може бути співробітництво України з Грецією та країнами Адріатики у розвитку рекреаційної та екологічної функцій островів, моніторингу островних геосистем (в Україні: о. Брезань, о. Хортиця – рекреаційна, природоохоронна, історико-археологічна функції; о. Труханів – культурно-розважальна, рекреаційна функції; о. Венеціанський, о. Муромець, о. Козачий – природоохоронна, рекреаційна функції; в Греції: о. Кріт – природоохоронна, рекреаційна функції; о. Родос – рекреаційна, природоохоронна, історико-археологічна функції; о. Тодос – природоохоронна, екологічна функції; о. Евбея – природоохоронна, рекреаційна, історична функції; о. Лесбос – природоохоронна, екологічна, історико-археологічна функції; в Хорватії: о. Хвар, о. Крк, о.Црес – природоохоронна, рекреаційна, екологічна функції

- запропонована моніторингова структурно-логічна модель систематизує та поглиблює методологію та методіку аналізу рекреаційно-туристського вузла та розширює уявлення про його структуру;

- проведений ретроспективний аналіз країнознавчих характеристик і підходів виступає підґрунтям для подальшого розвитку уявлень про комплексну характеристику статусної території (держава, країна, інтеграція держав).